

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

22e jaargang nr. 15

13 april 1969

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Het echtscheidingsrapport

1. Echtscheiding bij onderling goedvinden moet door de wet worden erkend.
2. Echtscheiding op éézijdig verzoek dient door de rechter zonder enig nader onderzoek na verloop van een bepaalde wachttijd te worden uitgesproken.
De commissie denkt aan een wachtperiode van één jaar.
3. Door het bovenstaande vervalt het bestaan van wettelijke echtscheidingsgronden.
4. Er is geen reden een afwijkende regeling te ontwerpen voor het geval dat een der echtgenoten geestelijk of lichamelijk onvolwaardig is of door de strafrechter langdurig uit de maatschappij verwijderd is.
5. Scheiding van tafel en bed dient te worden afgeschaft.
6. In beginsel is er voor een gewezen echtgeno(o)t(e) geen plaats voor een recht op alimentatie.
De commissie erkent echter uitzonderingen op deze regel.
7. Een ten gevolge van het overlijden uit te keren pensioen dient voor een deel aan eerdere echtgenoten te worden uitgekeerd.
8. In het geval van echtscheiding bij onderling goedvinden dient het mogelijk te zijn dat de rechter terstond nadat het verzoek tot echtscheiding is ingediend, een definitieve gezagsregeling over de kinderen uitsprekt.
9. De rechter behoort ook een derde met het gezag over de kinderen te kunnen belasten.
10. De wet moet de rechter de mogelijkheid geven een bezoeksregeling op te leggen ten behoeve van de niet met het gezag beklede ouder.
11. De echtscheidingsprocedure dient te worden aangevangen met een verzoekschrift en te eindigen met een beschikking.
12. Een verzoeningspoging is een nodeloze belasting voor alle betrokkenen.
13. Het verlov, dat de vrouw thans nog nodig heeft om hangende het geding een andere woonplaats te hebben, behoort als verouderd te vervallen, tegelijk met de nog bestaande wettelijke verplichting voor echtgenoten om samen te wonen.
14. Zoveel mogelijk moeten alle vorderingen die met de echtscheiding samenhangen worden geconcentreerd ter bevordering van snelheid en eenvoud (en dus beperking van kosten).

Dit zijn de conclusies, die het slot vormen van een rapport, dat heden is verschenen. Dit rapport beoogt een antwoord te zijn van humanistische zijde in Nederland op het voorlopig voorontwerp voor een nieuwe regeling van het echtscheidingsrecht, op basis waarvan de minister van justitie in de loop van dit parlementaire jaar een ontwerp bij de Staten-Generaal zal indienen. Het rapport is uitgebracht door een commissie van de Humanistische Stichting Socrates onder voorzitterschap van prof. mr. J. A. Ankum. Deze commissie is ingesteld na een juristenconferentie, die in 1966 werd gehouden. De inleidingen zijn toen opgenomen in een brochure, getiteld „Humanisten over echtscheiding”. Het is bijzonder verheugend, dat van humanistische zijde een visie is gegeven op deze toch wel zeer actuele zaak. Het mag wel als bekend worden verondersteld, dat het echtscheidingsrecht in Nederland sterk verouderd is en dat een ieder, die daar rechtstreeks of zijdelings bij betrokken is, hoopt op een regeling, die aan de eisen van deze tijd beantwoordt.

U kunt het rapport bestellen door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond te Utrecht. De reeds in 1966 verschenen brochure, „Humanisten over echtscheiding” is nog verkrijgbaar. Prijs f 1,80.

Samenwerking of tegenwerking?

Al verschillende malen is in deze zondagmorgen-uitzendingen aandacht besteed aan het contact tussen humanisten en katholieken. De direkte aanleiding daartoe werd, zoals u weet, gevormd door het oprichten van een permanent contact-orgaan tussen de R.K. Kerk en het Humanistisch Verbond. Nu is intussen gebleken, wat trouwens ook wel tevoren verwacht werd, dat dit contact niet bij alle humanisten enthousiaste reacties opgeroepen heeft. Ik kan er gelukkig meteen bij zeggen, dat de mensen, die met bezwaren kwamen veruit in de minderheid waren tegenover de voorstanders. Ik ben daar erg blij om, maar ik ben tegelijkertijd toch teleurgesteld over diegenen, ook al zijn het er nog zo weinig, die zich tegenstander verklaren van dit contact. Zonder dat ik nu direkt de illusie koester, dat ik hen alsnog kan overtuigen van de waarde, meen ik toch dat het zinvol is bij hun bezwaren stil te staan, omdat ze mij tegelijk ook de gelegenheid geven nog eens de achtergronden van het contact te verduidelijken en wat misverstanden weg te nemen.

Ik geloof dan, dat de tegenstanders zich vooral laten leiden door vrees en wantrouwen. Vrees voor de macht van de kerk, zoals die zich in het verleden manifesteerde en wantrouwen voor de geheime bedoelingen, die men ook inderdaad in het verleden vaak bij de kerk moest veronderstellen. Vrees om onder de voet gelopen te worden of op sleeptouw genomen te worden door de machtige R.K. Kerk. Wantrouwen tegenover de katholieken, dat ze niet werkelijk op openheid uit zijn, maar vooral op het verbeteren van eigen image door de schijn te wekken tegenover de buitenwereld, dat ze zelfs door humanisten geaccepteerd worden. Dit hangt weer samen met het wantrouwen, dat men koestert, dat de vernieuwingen, die zich in het Nederlandse katholicisme afspelen, niet van principiële aard zijn, maar alleen bijkomstigheden betreffen. Men kan zich, door ervaringen uit het verleden, niet voorstellen, dat de R.K. Kerk zich wezenlijk verandert. Nu zou het 't beste zijn, dat iedereen, die zo over de R.K. Kerk denkt, zich werkelijk eens goed op de hoogte stelt van het vernieuwingsproces dat daar aan de hand is, maar de narigheid is, dat zulke mensen daar meestal geen behoefte aan hebben, omdat ze zeggen toch al te weten hoe het is.

Nu geef ik onmiddellijk toe, dat het bijna onbegrijpelijk is, hoe snel, in nog geen tien jaar, de mentaliteit van de Nederlandse katholieken veranderd is. En wanneer je niet door eigen contacten daar steeds weer met de neus op geduwd wordt, kan ik me heel goed indenken, dat je blijft wantrouwen. Bovendien, wanneer je eenmaal een wantrouwende instelling hebt, dan blijf je geneigd altijd een andere bedoeling achter iets te zoeken, ook al geeft de ander de meest duidelijke betuigingen en bewijzen van zijn oprechtheid. Wie dan wel in die oprechtheid gelooft, wordt voor dom of naief gehouden...

Toch zijn de bewijzen van een veranderde houding in het Nederlands katholicisme afdoende, en die veranderingen betreffen niet alleen liturgie of organisatie, maar ook kwesties van geloof en moraal. En ook al zouden die veranderingen niet plaats vinden of plaats gevonden hebben, dan nog zou de gewijzigde houding, die van isolément zich tot openheid heeft ontwikkeld voldoende reden zijn om contact op te nemen. Het gaat er niet om of iemand het met mij eens is als ik met hem wil samenspreken of samenwerken, het gaat er om of er van beide kanten de

bereidheid bestaat de ander au sérieux te nemen juist in zijn anderszijn.

Men kan om allerlei redenen contact met anderen zoeken: om er zelf beter van te worden door de ander geleidelijk te beïnvloeden of om een gemeenschappelijke machtspositie op te bouwen of om gezamenlijk subsidie te krijgen, die men alleen niet ontvangt. Men kan het ook doen om van die ander iets te leren of omdat men van mening is, dat juist een gezamenlijke veelvormige inbreng de leefbaarheid van de maatschappij kan verhogen. En nu kan men zich afvragen: als dit laatste de bedoeling is, en dat is het, waarom moeten humanisten nu juist katholieken gaan opzoeken: zijn er niet anderen, die er eerder voor in aanmerking komen? En is het niet juist verkeerd, om deze kerk en ook de andere kerken, die hun macht aan het verliezen zijn en een aflopende zaak schijnen te zijn, te helpen tegen hun dreigende ondergang? Kunnen we niet beter ons vierkant tegenover die kerken blijven opstellen en blijven zeggen waar het op staat?

In de eerste plaats is het zo, dat humanisten zeker niet speciaal de R.K. Kerk uitgezocht hebben voor hun contacten. Het Humanistisch Verbond in Nederland en ook de Internationale Humanistische Ethische Unie zijn uit principe altijd bereid tot samenwerking met wie dit zelf van harte wenst. Er is zo bijv. een steeds intensiver contact met marxisten uit Oost-Europa, waarover u voor deze microfoon al verschillende malen hebt kunnen horen. En u moet vooral goed bedenken, dat het contact-orgaan tussen R.K. Kerk en Hum. Verbond opgezet is als een contactmogelijkheid tussen alle belangrijke godsdienstige en niet-godsdienstige levensbeschouwelijke groeperingen in Nederland. Het zou zeer op prijs gesteld worden, wanneer andere kerken en ongodsdienstige organisaties (zoals bijv. de Vrije Gedachte) ook zouden willen deelnemen — in die geest zijn ze ook aangeschreven. We hoeven ons ook niet zo op de borst te slaan en te denken, dat de kerken een zaak van het verleden zijn en het Humanistisch Verbond een zaak van de toekomst is. Ik ben geen profeet (dat zou een humanist ook slecht sieren), maar ik waag toch wel de veronderstelling, dat godsdienstige groeperingen wel altijd zullen blijven bestaan, misschien in kleinere proporties en misschien met uitsluitend leden die uit werkelijk innerlijke overtuiging erbij horen. En ik waag ook de veronderstelling dat het Humanistisch Verbond geen zaak van miljoenen zal worden, omdat nu eenmaal het organiseren op grond van een levensbeschouwing geen grote massa's trekt. Maar wat beide gemeen hebben, kerken en verbond, dat is, dat ze steeds meer tot dienstverlenende organisaties worden op diverse belangrijke, fundamentele terreinen van het leven. En dáár ligt nu het punt waar samenwerking geboden is, omdat er geen enkele zinnige reden meer zal zijn te bedenken waarom het apart moet. Als men de apartheid verdedigt door te zeggen, dat men anders de mogelijkheid om kritiek op de ander te leveren, uit handen geeft, dan vergist men zich schromelijk. Juist samenwerkende instanties en personen die elkaar au sérieux nemen, zijn het meest vatbaar voor elkaars kritiek. Die kritiek komt dan misschien niet zo direkt in de openbaarheid en is misschien niet zo spektakulair als de vroegere scheldpartijen uit en tegen de kerk, maar de nieuwe vorm van kritiek is de meest efficiënte. De kritiek op de standpunten komt ook automatisch wanneer men werkelijk durft in te gaan op elkaars visie.

Een van de praktische doelstellingen van het contactorgaan is dan ook om in vorming en onderwijs op kritische wijze deze veelvormigheid te realiseren. Het moet toch eindelijk eens afgelopen zijn, dat we over anderen niet door die anderen zelf geïnformeerd worden. Waarom moet een pastoor op school over het humanisme of een dominee over het katholicisme vertellen? Het antwoord is makkelijk te geven: omdat op die manier meteen erbij verteld kan worden waarom die anderen ongelijk hebben... Het ideaal van toekomstig onderwijs en vorming is het gezamenlijk eraan deelhebben, zowel van de kant van de onderwijsgevers als aan de kant van de onderwijsnemers, zodat ieder er vanuit zijn eigen standpunt kan leren en erover informeren. In zeker opzicht is er al veel van dit ideaal in de openbare school gerealiseerd, maar er is ook nog veel tegenstand te overwinnen. Er leeft met name nog bij zeer veel ouders de gedachte, dat de kinderen onderwijs en vorming in het eigen, beschermde, milieu moeten krijgen — het is vooral daar, dat nog veel openheid ontbreekt. Het is voor het Contact-orgaan een zaak van hoge prioriteit om hierin klaarheid te brengen en wegen te vinden. En als men dan wantrouwend is tegenover de katholieken, die hun eigen onderwijs toch nooit zullen prijsgeven, dan moet er duidelijk gesteld worden, dat daar het hardst over de de-confessionalisering wordt gesproken. Bovendien heeft een recent onderzoek uitgewezen, dat een groot percentage katholieke ouders hun kinderen naar de openbare school sturen. Zoals dit alles voor het onderwijs geldt, zo geldt het ook voor vele andere gebieden, met name dat van de geestelijke verzorging en geestelijke volksgezondheid. Waar verkondiging plaats maakt voor informatie, en waar zieltjeswinnen wordt vervangen door zorg om de mens in nood, daar is tegenwerking van elkaars activiteiten uit den boze en daar is samenwerking geboden. Maar... we moeten goed begrijpen, wat we dan onder samenwerking verstaan. Dat wil ook hier

niet zeggen: het eigene opgeven of onkritisch het standpunt van de ander accepteren. Het betekent niet: als humanist gaan bidden of als dominee de mis lezen. Dat zou immers inhouden, dat er ofwel een zinloze vertoning wordt gegeven ofwel een eigen houding wordt opgeofferd terwille van een ander, die in de zijne zo ten onrechte wordt gesterkt. Wanneer we aan concrete samenwerking op het terrein van geestelijke verzorging denken, dan stel ik me een plaatselijk bureau voor, waar naast de algemene staf van medici, psychologen, psychiaters, maatschappelijke werkers ook geestelijke verzorgers of raadslieden van verschillende richting zijn verbonden, uit wie de cliënt zelf kan kiezen naar zijn eigen voorkeur. Het zal een van de taken van het contactorgaan zijn een dergelijk experiment te stimuleren. Op een beperkter terrein is een dergelijke samenwerking al in het directe verschiep: de vier niet-commerciële, levensbeschouwelijke huwelijkscontactbureaus zullen nog in dit jaar één gezamenlijk bureau in het leven roepen. Met al deze voorbeelden heb ik proberen aan te tonen, dat de taak van het — hopelijk spoedig uitgebreide — contactorgaan niet bestaat in het bediskussiëren van en bezinnen op theoretische overeenkomsten, maar in het trachten te verwezenlijken van samenwerkingsvormen in de praktijk.

Het is uitermate belangrijk, dat humanisten hier niet achter blijven, maar vooropgaan in het streven naar openheid en ontzuiling in de nederlandse samenleving. De geschiedenis wil nu eenmaal, dat de nederlandse humanisten van meet af aan naar samenwerking in plaats van tegenwerking hebben gestreefd, en het is daarom zeer belangrijk een gelegenheid, waarop wij lang gewacht hebben, om samenwerking te kunnen verwezenlijken, aan te grijpen. Het is een humanistische overtuiging, dat de samenleving zich in veelvormigheid en samenwerking kan en moet ontploien.

W. van Dooren

De Humanistische Stichting „Socrates”

Deze stichting, die tot taak heeft om de doordenking van de wetenschappelijke en culturele achtergrond van het moderne humanisme te bevorderen, heeft in de loop der jaren een aantal rapporten uitgegeven, die stellig belangstelling verdienen.

Nu ook het rapport „Echtscheiding” is verschenen, is er alle reden om voor deze rapporten uw aandacht te vragen.

Het zijn:

6902	„Echtscheiding”. Rapport van de commissie, ingesteld na de conferentie over de echtscheidingsproblematiek (zie 6601)	24 blz. f 2,50
6601	„Humanisten over echtscheiding. Voordrachten gehouden tijdens een juristenconferentie.	32 blz. f 1,80
6804	Met gezag.
Verslag van twee conferenties over dit onderwerp.	40 blz. f 2,25
6801	Humanisme en Arbeid.
Rapport van een commissie, die hiervoor was ingesteld.	54 blz. f 4,50
6702	De Aanstootgevers.
Rapport uitgebracht door de commissie „het mensbeeld in de moderne literatuur”.	32 blz. f 3,25

U kunt deze rapporten bestellen door storting of overschrijving op postrekening 30.49.60 t.n.v. Het Humanistisch Verbond te Utrecht.

Het was mijn bedoeling geweest omstreeks deze tijd een lofzang op de herontwakende natuur te schrijven. Uiteraard niet geheel in de trant van „een nieuwe lente en een nieuw geluid”, want ten eerste is het nog geen mei, ten tweede is voor mij de jeugd, waarin Gorter deze en de vele volgende woorden schreef, geruime tijd voorbij en ten derde zou het kunnen zijn, dat mij de bekwaamheid van een Gorter ontbrak. Het zou anders wel fijn zijn, als in de bloemlezingen kwam te staan hoe verheven de „Maart” van Haha wel was. Overigens ben ik van mening, dat talent dikwijls een kwestie van ijver is. Natuurlijk moet je wel erg ijverig zijn om tenslotte nachtwachten en joodse bruidjes te kunnen ver-
ven, of een Mei te schrijven.

Helaas moet de lofzang op de ontwakende natuur nog even in de pen blijven. Het vriest namelijk nog elke nacht en het is op het ogenblik waarop ik schrijf niet geraden zonder degelijke winterkleding naar buiten te gaan. Dit is om meer dan een reden jammer. Ik heb mij namelijk onlangs in een bosrijke streek gevestigd om de wissering der seizoenen en verschillende alom aanbep-
vulen natuurverschijnselen rustig te kunnen gadeslaan. Daarvan is tot nu toe weinig gekomen. Maar vergeleken bij de plaats waar ik mijn prille jeugd heb doorgebracht is het al veel.

Als ik in goed gekozen woorden en enigszins uitvoerig zou beschrijven op welke manier ik in die prille jeugd mijn vrije tijd besteedde en welk een bescheiden rol het natuurgebeuren in mijn jonge jaren heeft gespeeld, dan zouden de ietwat gevoelige lezer en lezeres de tranen in de ogen komen. Geheel ten onrechte overigens, want ik heb mij er uitstekend bij bevonden. Natuurlijk is het zwerven door bos en hei en langs sloot en plas, door beemd en wei een tijdpassering van hoog gehalte. Maar vlak het zwerven door slop en steeg, langs goot en gang en krot en kaai ook niet uit. Voor een onderzoekende geest — en dat is het geschenk van alle gezonde kinderen — is er evenveel op te doen, te leren en te ervaren als in de eerstgenoemde plattelandsmilieus. Anders uiteraard, iets viezer wellicht, maar even vormend.

Toen wij van één hoog naar 't benedenhuis waren verhuisd kregen wij een kippenhok met vijf kippen en een bak met oostindische kers. Het grasveldje, dat aanvankelijk de rest van de tuin bedekte, verdween alras onder een schuur. Achter de tuin liep een sloot, die de eigenaardige prutgeur had die kenmerkend is voor het verstedelijkte laagveengebied. Uit de sloot kwamen raten die zich gaarne onder de schuur ophiielden en het blijkbaar zo goed hadden dat zij de grootte van een aardig poesje bereikten.

Toen later de sloot werd gedempt en het land daarachter werd opgehoogd voor een nieuwe stadsuitbreiding, bood het zandland een voortreffelijke speelplaats, waarbij aan de seksuele voorlichting een grote plaats was ingeruimd.

Na een paar jaar gingen wij groter wonen. De veestapel werd uitgebreid tot acht kippen en

een haan en in plaats van één alcoof kregen wij er nu twee. Dat was een flinke bergruimte. De diamantslijper naast ons wist tenminste in zijn overeenkomstige woning zes kinderen te slapen te leggen. Hij had bovendien een pathëfoon met het Ave Maria en iets over Jeruzalem, dat hij op ware romantische zomeravonden binnen het huizenblok deed schallen. Ook had hij veel verstand van rozen, hetgeen vooral bleek uit de lessen die hij uitdeelde over luizen.

Uit deze korte opsomming moge blijken, dat wij aan interessante ervaringen niets te kort kwamen. Wij waren dan ook oprecht begaan met de boerenkinderen (alle mensen die buiten onze stadsgrenzen woonden waren voor ons boeren) die het Ave Maria en de rozenluizen moesten derven en niets anders dan weilanden en suffe koeien te zien kregen. Sindsdien ben ik nog een groot aantal keren verhuisd, maar toen was ik de jaren van het gedetailleerd onderzoeken al te boven. Dat was eigenlijk jammer, want als ik die jeugdige actieve nieuwsgierigheid nog een jaar of twintig, dertig had gehouden, zou ik nu zonder moeite hoogleraar in de maatschappijleer kunnen zijn. Ik heb weliswaar enkele tientallen jaren een redelijke boterham aan de actieve nieuwsgierigheid verdiend, maar die was te eenzijdig op de nuttigheid gericht.

Mijn werkzaamheden dreven mij steeds naar gebieden, waar de bevolking voornamelijk in haar onderhoud voorzag door arbeid in de dienstverlenende en de industriële sector. Maar nu ben ik dan eindelijk zover, dat ik mij dagelijks kan verlustigen in het wassende water en weideweelde, althans in de weelde die de weiden naar wij hopen over enige tijd ten toon zullen spreiden. Voorlopig moeten wij het nog doen met het bespieden van de vogels die wij vanuit goed verwarmde vertrekken gadeslaan.

Zo zien wij elke ochtend onze merel. Hij heeft een klein gebrek aan zijn linkervleugel. Die hangt er wat mismoedig bij, maar hij kan toch verrassend snel en behendig boven op een naburige tv-mast vliegen. Hij wacht op zijn kaas-korstjes en drentelt intussen ongeduldig heen en weer, als iemand die te vroeg op een afspraakje is gekomen. Zodra mijn vrouw de gekruimelde korstjes buiten heeft gegooit, begint hij haastig te pikken en dat is maar goed ook, want in een minimum van tijd heeft hij gezelschap gekregen van een leger mussen en van zijn vrouw, met wie hij op niet al te goede voet schijnt te leven. Mus-sen en lijsters verdragen elkaar goed. Maar herhaaldelijk komen er spreuwen bij die met een rustige superioriteit alle andere vogels opzij dringen.

Het gebeurt ook nogal eens dat er een konijntje in de voortuin zit. Misschien is het steeds hetzelfde, dat kunnen wij niet zo goed zien. Het „overstekend wild”, dat ons beloofd is, hebben wij nog maar één keer gezien. Maar goed, wij hebben er alle vertrouwen in, dat wij onze ervaringen uit de tijd van de alcoven alsnog kunnen aanvullen met hinden in het struweel.

H.H.

Radiolezingen:

Hilversum I

Zondag 20 april 1969, 9.45—10.00 uur: H. Bonger: Erasmus, een redelijk mens.

Zondag 27 april 1969, 9.45—10.00 uur: Mevr. M. Rood-de Boer: Echtscheiding.